

Räddningstjänsten Östra Götaland

Namn, titel, telefon, e-post

Martin Wigilius, Inspektör

010-4804224, martin.wigilius@rtog.se

Datum

2022-03-14

Diarienummer

RÖG-2022/0111 171

Linköpings kommun
Social- och
Omsorgsförvaltningen
Att: Maria Lindfors

Dialog kring underlag - Svar på motion rörande äldres brandsäkerhet

Bakgrund

Personer med hög ålder löper generellt en betydligt högre risk att omkomma i händelse av brand jämfört med befolkningen i stort. Detta beroende på att förutsättningarna att såväl upptäcka brand, som att vidta åtgärder mot brand och tillräckligt snabbt sätta sig i säkerhet vid brand är lägre inom denna grupp.

Detta beror i sin tur på att äldre personer i högre utsträckning och som ett resultat av åldrandet drabbas av olika funktionsnedsättningar/sjukdomar som dessutom i högre grad blir permanenta (exempelvis beträffande syn, hörsel och rörelseförmåga). Även andra faktorer som kan påverka möjligheten att reagera/agera kan antas förekomma i högre grad inom denna grupp. Här avses medicinering men också ökad grad av kognitiva svårigheter (minskad orienteringsförmåga, ökad förvirring, sämre reaktionsförmåga etc.).

Således är det inte säkert att det grundläggande skyddet som normalt finns i bostäder (ett tillräckligt antal lämpligt placerade brandvarnare) är fullgott när det kommer till äldre personer, dock givetvis beroende på förutsättningarna i det enskilda fallet. Här är viktigt att påpeka att äldre

Postadress

Räddningstjänsten Östra Götaland
Albrektsvägen 150
602 39 Norrköping

Organisationsnr

222000-2758

Telefon

Vxl: 010-480 40 00

E-post

info@rtog.se

Internet

www.rtog.se

personer inte är en enhetlig grupp, förutsättningarna kan variera kraftigt. Därmed varierar också behovet av kompletterande skyddsåtgärder från individ till individ liksom vilken typ av åtgärder som kan vara rimliga att vidta från fall till fall.

Själva sannolikheten för uppkomst av brand behöver med nödvändighet inte öka bara för att en person blir äldre och/eller sjuk. Dock kan vissa göromål som exempelvis matlagning eller eldning i eldstad, av olika orsaker relaterade till ålder/sjukdom utgöra en ökad risk för uppkomst av brand.

Brand är en sällanhändelse och får trots ökad riskbild i enskilt fall ändå betraktas som osannolik på individnivå. Det är därför inte särskilt anmärkningsvärt att det egna skyddet inte anpassas av boende själva eller av eventuella anhöriga. Även om respektive fastighetsägare/innehavare enligt 2 kap 2 § LSO¹ är ansvarig för sitt eget brandskydd är det alltså långt ifrån säkert att den riskutsatta själv eller anhöriga har den faktiska möjligheten att bedöma och åstadkomma ett tillräckligt skydd eller anpassa sig ur risksynpunkt till nya förutsättningar.

Synpunkter tjänsteskrivelse (underlag för Äldrenämnden)

Övergripande

Det är i sammanhanget centralt att skilja på behovsprövade särskilda boenden (såsom ständigt bemannade vårdboenden) och vanliga bostäder. Enkelt uttryckt kan sägas att skyddet på ett vårdboende är anpassat och utformat utifrån att boende inte har möjlighet att agera och utrymma självständigt vid brand medan skyddet i vanliga bostäder förutsätter att boende kan hantera situationen självständigt vid brand. Skillnaden i skydd och dess utformning är därmed avsevärd.

För räddningstjänsten är det inte helt uppenbart vad som i tjänsteskrivelse avses med *särskilda boenden*. Ur brandskyddssynpunkt motsvarar följande boendeformer i regel vanliga bostäder:

¹ Lagen om skydd mot olyckor

- Seniorboende
- Trygghetsboende
- Servicehus

Gällande den problematiken som motionen lyfter uppfattar räddningstjänsten att kontexten är äldre personer i det vanliga bostadsbeståndet (i villor/småhus eller i flerbostadshus) eller i någon av boendeformerna ovan.

I de boendeformer där skyddet är utformat utifrån en förväntat begränsad eller obefintlig förmåga (såsom vårdboenden, korttidsboenden eller gruppboendestäder LSS) gör räddningstjänsten regelbundet tillsyn. Detta för att dels kontrollera att skyddet är tillräckligt robust och att det upprätthålls men också för att bedöma om ytterligare anpassning kan krävas. Utformningen kan inom denna kategori skilja sig åt beroende vilka byggregler som tillämpats dvs. beroende på när bygglov beviljades för användningen. Men det ska betonas att skyddet i grunden är kraftigt utökat på denna typ av boenden i förhållande till vanliga bostäder. En stor del i detta utökade skydd består i att personal ständigt finns på plats.

Vanliga bostäder ingår normalt inte i räddningstjänstens tillsynsplanering.

Yrkande 1

”Motionärerna föreslår att Linköpings kommun utbildar hemtjänst och omsorgspersonal i att göra riskanalyser på individnivå för att identifiera individer i riskgrupp.

Både den kommunala utföraren Leanlink och privata vårdgivare har ett arbetsgivaransvar gällande systematisk brandsäkerhetsarbete där även identifiering av riskfaktorer gällande brand både för brukare och verksamheten ingår. I de fall där man konstaterar en ökad risk för brand kan kommunen bistå med mobila sprinkler i den riskutsattas särskilda boende. Idag hanteras de mobila sprinklerna av säkerhetsgruppen på kommunen som hjälper till med bedömning och montering i de fall verksamheterna har identifierat en riskutsatt person.

Till sin hjälp för att arbeta med det systematiska brandskyddet kan verksamheterna använda sig av MSB´s webbutbildning, checklista och bedömningsstöd, vilket finns länkat till på Linköpings kommuns utförarwebb.

Under 2022 kommer Lejonfastigheter på uppdrag av Social- och Omsorgsförvaltningen att göra en översyn av samtliga särskilda boenden i Linköpings kommun. En del i uppdraget är att se över brandskyddet. Resultatet av översynen ska ligga till grund för vidare åtgärder och planering. Tidsplan och arbetsgång är under utarbetande. ”

Räddningstjänstens kommentar:

Räddningstjänsten ser väldigt positivt på att hemtjänstpersonals ges förutsättningar att kunna göra riskanalyser. Utgångspunkten bör vara att en person som erhåller hemtjänst är att betrakta som särskilt riskutsatt vid brand. Frågan är snarare på vilket sätt personen är riskutsatt och vilka anpassningar som behövs. Centralt är alltså att det finns system för att identifiera riskfaktorer, hitta lämpliga åtgärder som svarar mot dessa faktorer och vidta dessa åtgärder. Åtgärder kan vara såväl förbyggande som skadebegränsande.

I sammanhanget vill räddningstjänsten även lyfta behov av att hemtjänstpersonal ges tillräckliga förutsättningar att kunna hantera en kritisk situation. Räddningstjänsten har i dödsbrandutredning tidigare yttrat följande:

”Hemtjänstutförarens förmåga att hantera en brand bör stärkas genom tydligt kravställande i samband med upphandling/tillståndsgivning eller genom tydligt kravställande internt inom kommunerna. Även om det primärt inte ligger inom hemtjänstuppsdraget att ha beredskap för att vidta livräddande och andra skadeavhjälpande åtgärder i händelse av brand så innebär uppdraget en ökad och beaktansvärd sannolikhet att ställas inför dessa situationer. Därmed bör hemtjänstpersonal ges förutsättningar att hantera en sådan situation genom återkommande anpassade utbildningar och genom säkerställd tillgång till släckutrustning.”

Yrkande 2

”Motionärerna föreslår att Linköpings kommun ser till att de riskgrupper som identifieras får det mest grundläggande skyddet, en brandvarnare kopplad till larmcentral.

I de fall en individ boendes i ordinär lägenhet identifieras som en riskperson så säger lagstiftningen att det är den enskilde individen som ansvarar för sitt eget brandskydd. Lagen (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) säger att den som äger en byggnad och den som bedriver verksamhet där, har det yttersta ansvaret för sitt brandskydd.

Via bostadsanpassning kan individen till exempel få en fast installerad spisvakt via Bygg- och Miljönämndens bostadsanpassningsenhet. Installationen föregås dock av en bedömning från legitimerad personal som identifierar behovet. ”

Räddningstjänstens kommentar:

Räddningstjänsten har i dödsbrandutredning tidigare yttrat följande:

”Befintliga och nya trygghetslarm i samtliga kommuner bör förses med rökdetekteringsfunktion med vidarekoppling till larmcentral.

Även om åtgärden inte ger ett fullgott skydd så ökar sannolikheten för snabbt ingripande och därmed också möjligheten till livräddande åtgärder.

/.../

Genom åtgärden bör också lokal tidig varning säkerställas.”

Se även Bakgrund avseende begränsad förmåga för enskild att tillvarata sitt eget intresse i frågan.

Yrkande 3

”Motionärerna föreslår att Linköpings kommun utbildar biståndshandläggare till att identifiera riskgrupper och föreslå åtgärder i hemmet utifrån individuell riskanalys.

Linköpings kommun utbildar regelbundet sina biståndshandläggare i att se risker och informera om brandsäkerhet för äldre i hemmet, bland annat har man under våren 2021 inom äldrenämndens ansvarsområde genomgått socialstyrelsens utbildning: Stärkt brandskydd för särskilt riskutsatta individer. I de fall där man konstaterar en ökad risk för brand kan kommunen bistå med mobila sprinkler i den riskutsattas särskilda boende.”

Räddningstjänsten kommentar:

Räddningstjänsten ser väldigt positivt på att biståndshandläggare ges förutsättningar att kunna identifiera och föreslå specifika brandskyddsåtgärder i samband med behovsbedömning. Här kan räddningstjänsten även fungera som remissinstans.

Räddningstjänsten anser att person som önskar särskild ej tillfällig anpassning av bostaden på grund av exempelvis rörelsehinder är att betrakta som särskilt riskutsatt vid brand.

Räddningstjänsten har i dödsbrandutredning tidigare yttrat följande:

”Biståndshandläggare som bedömer behov av stöd och hjälp till äldre enligt Socialtjänstlagen bör ges förutsättningar att bedöma även behov av brandskyddsåtgärder (utöver det grundläggande skyddet som normalt finns

bostäder) utifrån den enskildes förutsättningar. I bedömning bör hänsyn tas till såväl risk för att enskild orsakar brand (riskbeteende) som den enskildes förmåga att agera i händelse av brand.

Med förutsättningar för biståndshandläggare menas såväl resurser, mandat som kunskap att besluta eller rekommendera om åtgärder samt informera enskild om behov av åtgärder. Då brand är en sällanhändelse och i hög grad osannolik på individnivå är det troligt att den enskilde inte kan tillvarata sitt eget intresse i denna fråga. Räddningstjänsterna bör ge den egna kommunen/kommunerna det stöd som behövs. Stöd skulle kunna vara utbildningsinsatser för biståndshandläggare, remissyttranden i enskilda fall och i övrigt verka för att medvetenheten inom socialtjänsten ökar i denna fråga. MSB bör verka som stödjande part på nationell nivå, till såväl kommunerna (socialtjänsten) som till räddningstjänsterna.

Beroende på förutsättningar (den enskildes egna förutsättningar och övriga förutsättningar såsom förväntad insatstid, bostadssituation etc.) skulle åtgärder exempelvis kunna vara förstärkt varseblivning vid detektering, spisvakt eller installation av automatiskt släcksystem (i första hand mobil sprinkleranläggning med vattendimma). Åtgärder bör i första hand vara av sådan art att de inte inkräktar på den personliga integriteten och den enskildes rätt till självbestämmande (se 1 kap 1 § Socialtjänstlagen). Åtgärder bör inte innebära merkostnad för enskild i jämförelse med nuvarande avgiftsnivå för nödvändigt stöd och hjälp i det egna hemmet. Om åtgärder innebär en merkostnad finns risk för en ojämlik skyddsnivå (se 1 kap 1 § LSO) inom gruppen och eventuella ökande avgifter för åtgärder bör därmed rymmas inom ramen för bostadsanpassningsbidrag eller regleras genom annan utjämnande funktion.”

En reflektion i sammanhanget är att tjänsteskrivelse nämner två yrkesgrupper: hemtjänstpersonal och biståndshandläggare. Räddningstjänsten ser att det finns ytterligare yrkesgrupper inom kommunal verksamhet som kan vara relevanta i det förbyggande arbetet avseende särskilt riskutsatta.

Exempel på detta är: Boendestödjare, hemsjukvård, anhörigkonsulent, socialsekreterare samt handläggare för bostadsanpassning (bygglovshandläggare).

Yrkande 4

Motionärerna föreslår att Linköpings kommun ser över de behov av åtgärder som inte omfattas av bostadsanpassningsbidraget för att ta fram en finansieringsmodell av rätt individuellt anpassat brandskydd för dem i riskgrupp.

Bostadsanpassningsbidrag utgår från Lag (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag där bostadsanpassningsbidrag lämnas för att anpassa och komplettera fasta funktioner i och i anslutning till en bostad. För övriga installationer eller åtgärder ansvarar befintlig fastighetsägare.

Åtgärder i de enskildas ordinarie bostad faller inte inom äldrenämndens ansvarsområde.

Räddningstjänsten kommentar:

Se kommentar Yrkande 3.

Räddningstjänsten Östra Götaland

Martin Wigilius
Inspektör

Jenny Dahl
Utvecklingsledare för särskilt riskutsatta